

بسمه تعالی

سند توسعه استان آذربایجان غربی در سال ۱۳۸۴ به تصویب هیأت محترم دولت رسید . در سال ۱۳۹۱ این سند مورد بازنگری قرار گرفت و به تصویب شورای برنامه ریزی و توسعه استان رسید ولی مصوبه هیأت دولت نمی باشد . این اسناد به ترتیب در ذیل آورده شده است .

سند ملی توسعه استان آذربایجان غربی

مصوب جلسه مورخ ۱۳۸۴/۴/۵ هیئت محترم وزیران

وضعیت استان آذربایجان غربی در ارتباط با سند چشم انداز بلندمدت جمهوری اسلامی ایران

با فرض تحقق هدف ها و ویژگی های مورد نظر سند چشم انداز بلندمدت جمهوری اسلامی ایران برای جامعه مطلوب و تحقق آنها در سراسر پهنه سرزمین و تمام استانهای کشور و با توجه به شرایط استان آذربایجان غربی از حیث پتانسیل ها و مسائل خاص آن، ضمن تاکید بر رفع فقر و کاهش بیماری از استان، هدف ها و ویژگی های آن در افق چشم انداز بلندمدت توسعه (سال ۱۴۰۴) بشرح زیر است:

- ۱- استانی با برتری استراتژیکی و ژئواکونومیکی برای هم پیوندی اقتصادی ملی با اقتصاد منطقه ای و جهانی
- ۲- فضایی تجهیز شده با زیرساخت های لازم در میان مدت برای نیل به اهداف توسعه در افق چشم انداز
- ۳- ایفای نقش برتر در کریدور شرقی - غربی
- ۴- جامعه ای با سطح درآمد سرانه بالاتر با برخورداری از صنایع با تکنولوژی برتر و ارزش افزوده بالا
- ۵- جامعه ای بهره مند از حداکثر منافع اقتصادی، منابع طبیعی تجدید پذیر و تجدید ناپذیر از جمله دریاچه ارومیه با ملاحظات زیست محیطی
- ۶- استانی برخوردار از نیروی انسانی توسعه یافته با توانایی های تخصصی بالا
- ۷- جامعه ای با هم گرایی قوی قومی و علائق محکم ملی و برخوردار از شاخص های مطلوب امنیتی و اجتماعی

الف - اصلی ترین قابلیت های توسعه :

- ۱- وجود منابع خاک حاصلخیز ، اقلیم مناسب و سازگار و نیروی انسانی کارآمد برای توسعه فعالیتهای کشاورزی ، دامپروری ، پرورش زنبور عسل ، آبی پروری (به ویژه آرمیا)، محصولات زراعی صنعتی (چغندر قند ، علوفه و

دانه های روغنی) ، ظرفیت بالا برای تولید و صادرات محصولات باغی (بویژه سیب و انگور) و انواع گیاهان زینتی و دارویی

۲- بهره مندی از منابع غنی آب سطحی و زیرزمینی و امکان استحصال و بهره برداری آنها برای توسعه فعالیت های کشاورزی و صنعتی

۳- دارا بودن اراضی جنگلی مناسب و قابلیت تولید انواع چوب صنعتی به ویژه صنوبر

۴- برخورداری از صنایع غذایی و تبدیلی محصولات کشاورزی ، ظرفیت بالای سردخانه و صنایع دستی وابسته به چوب ، فرش و گلیم

۵- بهره مندی از معادن فلزی (مس ، طلا ، تیتان ، سیلیس و روی) و غیر فلزی (سنگهای تزئینی و ساختمانی و آهک و گچ) و منابع موجود در دریاچه ارومیه (سدیم ، پتاسیم و منیزیم)

۶- همجواری با قطب صنعتی تبریز و بهره مندی از نیروی انسانی متخصص و کارآمد در بخش صنعت

۷- وجود زمینه های مناسب برای ایجاد و توسعه صنایع میکرو ماشین ، الکترونیک و بیوتکنولوژی و پتروشیمی در استان

۸- همجواری با کشورهای عراق ، ترکیه و جمهوری آذربایجان ، در برگیری مبادی ورود و خروج مرزی (پلدشت ، بازرگان ، سرو ، رازی و پیرانشهر) و بهره مندی از ۷ بازارچه مرزی و ۹ گمرک مرزی در ۸۹۰ کیلومتر مرز مشترک با سه کشور به عنوان فرصت های مناسب برای توسعه فعالیت های بازرگانی خارجی و ترانزیت کالا و صدور خدمات فنی و مهندسی ، امکان تبادل برق با کشورهای همجوار و مبادلات فرهنگی و هنری

۹- برخورداری از جاذبه های طبیعی ، عرصه های تاریخی - فرهنگی و طبیعت مستعد (بویژه پارک ملی دریاچه ارومیه) برای گردشگری و ورزشهای زمستانی و آبی

۱۰- عبور تنها راه های ترانزیتی جاده ای و راه آهن کشور به ترکیه و اروپا از استان و استقرار بر روی کریدور شرقی

و غربی

۱۱- عبور خط لوله گاز ایران - ترکیه - اروپا از استان برای صدور و ترانزیت نفت و گاز

۱۲- امکان بهره گیری از انرژی های تجدید شونده زیست توده و زمین گرمایی

۱۳- وجود زمینه های قانونی برای توسعه ورزش ، نگرش مثبت جامعه به فعالیت های ورزشی ، گرایش بخش خصوصی و تشکل های داوطلب غیر دولتی (NGO) به سرمایه گذاری و خدمات رسانی در توسعه ورزش

ب - عمده ترین تنگناها و محدودیت های توسعه :

۱- ناکافی بودن تاسیسات مهار و انتقال آب برای فعالیت های کشاورزی و عدم تکمیل و احداث شبکه های آبیاری و زهکشی

۲- سنتی بودن فعالیتهای کشاورزی ، پایین بودن راندمان آبیاری و ضریب مکانیزاسیون

۳- فرسودگی ماشین آلات صنعتی و توسعه نیافتگی بخش صنعت و معدن متناسب با ظرفیت های طبیعی ، انسانی ، تولیدی و نیازهای توسعه استان

۴- عدم سرمایه گذاری مناسب و کافی در بخش های زیربنایی (انرژی ، راه و مخابرات)

۵ - ضعف زیرساختهای سخت افزاری و نرم افزاری (حمل و نقل ، نگهداری و ذخیره ، بسته بندی ، بازاریابی و ....) برای مصرف داخلی و صادرات محصولات استان

۶ - پایین بودن درآمد سرانه و بالابودن نرخ بیکاری در مناطق شهری استان

۷- کمبود زیرساختهای مناسب گردشگری و پایین بودن کیفیت تاسیسات در مراکز گردشگری

۸- توسعه نیافتگی خدمات برتر و توزیع نامتوازن خدمات موجود در سطح استان

۹- بالابودن نرخ بیسوادی ، افت تحصیلی (به ویژه دختران) و توسعه نیافتگی آموزش و پرورش در مقاطع مختلف

۱۰- توسعه نیافتگی کمی و کیفی آموزش عالی

۱۱- پائین بودن سرانه درآمدهای عمومی استان و کندی اجرا و تامین منابع طرحهای عمرانی

۱۲- وابستگی شدید منابع مالی بخش ورزش به درآمدهای عمومی

ج - مسائل اساسی استان :

۱- وجود پیش زمینه های ذهنی عدم امنیت و برخی اقدامات عینی (بازرسی ها) و تاثیر آن در عدم سرمایه گذاری در بخش های مختلف اقتصادی استان

- ۲- تخریب شدید منابع طبیعی و بهره برداری نامناسب و بیش از ظرفیت از مراتع
- ۳- فرسایش مداوم خاکهای زراعی ، عدم سرمایه گذاری کافی برای کنترل و مهار آبهای سطحی و الگوی کشت ناسازگار با شرایط ویژه آب و هوایی استان (زودرس و دیرپا بودن سرما)
- ۴- پائین بودن بهره وری در بخش کشاورزی
- ۵- سرمایه گذاری اندک دولت در پروژه های توسعه به ویژه بخش صنعت و معدن و بخش زیربنایی و تقلیل رتبه توسعه یافتگی استان در سالهای پس از پیروزی انقلاب اسلامی
- ۶- عدم تشکیل سرمایه صنعتی در استان
- ۷- به کار نرفتن ظرفیت های بازرگانی خارجی استان در حد مطلوب آن
- ۸- تهدیدات امنیتی ناشی از مرزی بودن استان و وجود پدیده قاچاق کالا و انسان در مناطق مرزی
- ۹- انزوای جغرافیایی و دوری از مرکز و بالابودن هزینه های سرمایه گذاری و تولید در استان
- ۱۰- عدم توزیع مناسب ظرفیتهای اشتغال در بخش های مختلف و پایین بودن نرخ اشتغال در بخشهای صنعت و معدن و خدمات
- ۱۱- ضعف جدی در بنیان های اقتصادی و زیرساختهای شهری و گسترش پدیده حاشیه نشینی در برخی از شهرهای استان
- ۱۲- وجود زمینه واگرایی قومی در استان و فقدان سیاستها و برنامه های مشخص برای تقویت همگرایی ملی و نگاه به درون در آنها
- ۱۳- توسعه نیافتگی قابل توجه بخشها و روستاهای استان و وجود ذهنیت منفی ناشی از عدم توجه دولت به مسائل استان بین مردم و ساکنان مناطق مرزی در مقایسه با شرایط قبل از پیروزی انقلاب اسلامی .
- ۱۴- تحولات در حال وقوع در مناطق شرقی ترکیه و شمال عراق و شتاب گرفتن اقدامات توسعه ای در این مناطق که مناطق مرزی استان را متاثر خواهد کرد
- ۱۵- ناکافی بودن پوشش رادیویی و تلویزیونی با توجه به تنوع قومی و حساسیت مرزی استان
- ۱۶- پایین بودن نرخ مشارکت زنان در بخشهای مختلف اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی با توجه به نگرشهای فرهنگی موجود استان

د - اهداف بلند مدت :

با توجه به قابلیتها و تنگناها ، توسعه استان بر اساس توسعه هماهنگ بخشهای صنعت ، کشاورزی، بازرگانی ، استوار می باشد. بدین ترتیب اهداف بلند مدت توسعه استان عبارت خواهند بود از :

۱- تقویت مناسبات اقتصادی فراملی کشور با بهره گیری بیشتر از موقعیت های جغرافیایی - سیاسی و قابلیت بازرگانی و تبدیل استان به قطب صادراتی منطقه ای

۲- ارتقاء شاخص های توسعه اقتصادی و اجتماعی استان در حد میانگین ملی و درمقایسه با کشور های همسایه و جبران شکاف توسعه نیافتگی مناطق مرزی

۳- تبدیل استان به قطب صنایع تبدیلی غذایی با فن آوریهای برتر قابل رقابت در سطح جهانی

۴- توسعه فعالیتهای صنعتی و معدنی و افزایش سهم بخش در اقتصاد استان

۵- افزایش بهره وری و اقتصادی کردن فعالیت در بخش کشاورزی و زیربخشهای مرتبط با آن

۶- توسعه صنعت گردشگری متناسب با ظرفیت های طبیعی ، تاریخی و فرهنگی استان

۷- افزایش درآمد سرانه و افزایش سهم استان در تولید ناخالص داخلی

۸- گسترش ظرفیت های زیربنایی جهت تسهیل ارتباط با سایر مناطق در سطح ملی و بین المللی، تامین

انرژی و توسعه سیستمهای نوین مخابراتی

۹- ارتقاء شاخص های توسعه انسانی به ویژه در بخش آموزش و پرورش در حد میانگین ملی

۱۰- ارتقای شاخصهای کمی و کیفی آموزش عالی استان در حد میانگین ملی

۱۱- تامین شرایط لازم برای برطرف کردن زمینه های ذهنی و عینی عدم امنیت در استان و تقویت

همگرایی قومی در سطوح استانی و ملی

۱۲- تقویت زیر ساخت ها و بنیان های اقتصادی شهری و افزایش نسبت جمعیت شهری استان

۱۳- بهره گیری از قابلیت های دریاچه ارومیه در حوزه های مختلف با حفظ شرایط زیست محیطی آن

۱۴- اعتلا معرفت دینی ، ارزشهای فرهنگی و ویژگی های هویتی استان

۱۵- نهادینه سازی بهره وری و افزایش آن در بخش های اقتصادی و عوامل تولید

۱۶- ارتقا نقش ورزش در تامین سلامت جسمی و روحی و تقویت توانمندیهای افراد و گروههای اجتماعی

۱۷- دستیابی به هدفهای توسعه هزاره (**M.D.G**) در استان

۱۸- توانمندسازی بخش تعاونی برای ایفای فعالیتهای گسترده و اداره بنگاههای اقتصادی بزرگ

۱۹- توسعه نقش و جایگاه زنان در سطوح تصمیم سازی و تصمیم گیری استان

هـ - راهبردهای بلند مدت توسعه :

۱- توسعه شبکههای آبیاری و زهکشی و روشهای نوین آبیاری با مشارکت بهره برداران ذینفع

۲- مهار آبهای خروجی ، استفاده از آبهای مشترک و انتقال آبهای مرزی استان به حوزههای داخلی ، مهار ، توسعه و بهره برداری از منابع آب سطحی هماهنگ با نیازهای پایین دست و در چارچوب ظرفیت حوضه آبریز

۳- توسعه باغات و کشت محصولات صنعتی کشاورزی ، دامپروری صنعتی و آبیاری پروری

۴- ایجاد و گسترش واحدهای بزرگ مقیاس صنعتی (فلزی ، الکترونیکی ، شیمیایی) و معدنی (فرآوری معدنی) با گرایش صنایع صادراتی قابل رقابت در عرصه جهانی با تکیه بر استفاده از فن آوریهای برتر به عنوان صنایع پیشرو و محرک توسعه استان با مشارکت موثر بخشهای دولتی و عمومی غیر دولتی و توسعه صنایع تبدیلی کشاورزی ، غذایی ، دارویی و نساجی و پوشاک

۵- حمایت موثرتر نظام بانکی از سرمایه گذاری بخش خصوصی در صنعت استان و اعطای تسهیلات و امکانات و مشوقهای مناسب به سرمایه گذاران از سوی دولت

۶- گسترش فعالیتهای نوین بازرگانی و فراهم نمودن امکانات و تسهیلات لازم برای توسعه فعالیتهای بازرگانی داخلی و خارجی

۷- بهره گیری از موقعیت منحصر بفرد مرزی استان با ایجاد منطقه آزاد تجاری در چارچوب سند ملی توسعه مناطق آزاد

۸- ایجاد زیربنای مناسب و تسهیلات لازم برای سرمایه گذاری بخش خصوصی و غیردولتی در زمینه صنعت گردشگری و ارتقا خدمات فرهنگی و هنری

۹- گسترش ظرفیتهای جدید زیربنایی در زمینه شبکه راههای ارتباطی سریع درون استانی ، بین منطقه ای و فراملی ، توسعه گازرسانی به شهرها و صنایع و تامین انرژی برق و توسعه ارتباطات مخابراتی

۱۰- تقویت بنیان های شهری (به ویژه شهرهای کوچک) در نواحی شمال و جنوب استان و توسعه مراکز جمعیتی روستایی دارای اولویت

۱۱- بهبود شاخصهای امنیتی در زمینه های مختلف اقتصادی و اجتماعی و فیزیکی

۱۲- تقویت ارومیه با توسعه خدمات برتر اجتماعی ، فنی و مهندسی به عنوان شهر با عملکرد فرا منطقه ای و منطقه ای و شهرهای خوی ، مهاباد و میاندوآب و نقده به عنوان مراکز با عملکرد ناحیه ای

۱۳- توانمند سازی مناطق حاشیه ای شهرهای بزرگ استان

۱۴- گسترش آموزش و پرورش عمومی و بالابردن پوشش تحصیلی واقعی به ویژه در نواحی روستایی و عشایری و جامعه زنان استان

۱۵- توسعه کمی و کیفی آموزش عالی استان

۱۶- ایجاد سازو کارهای لازم و حمایت از افزایش بهره وری در بخشهای اقتصادی و عوامل تولید

۱۷- گسترش ورزشهای پرورشی ، همگانی ، تفریحی ، قهرمانی و حرفه ای در استان

۱۸- ریشه کنی فقر شدید و گرسنگی و بهره مندی همگانی از مواهب توسعه اقتصادی و اجتماعی

۱۹- دستیابی همگانی به آموزش ابتدایی و ترویج بهبود برابری جنسیتی و توانمند سازی زنان

۲۰- کاهش مرگ و میر مادران و کودکان

۲۱- مبارزه با بیماریهای عمده (ایدز / **H.I.V** ، سل ، مالاریا و ...)

۲۲- حمایت موثر از تشکیل و توسعه تعاونی ها و ایجاد و گسترش شهرک ها و مجتمع های تعاونی

۲۳- بستر سازی مناسب برای افزایش مشارکت اجتماعی ، اقتصادی ، فرهنگی و سیاسی زنان در روند توسعه استان

۲۴- نهادینه کردن رویکرد مدیریت عرضه و تقاضا و افزایش سطح آگاهی عمومی در مدیریت بهینه مصرف آب

۲۵- ایجاد زمینه های لازم برای جلب مشارکت مردمی و بخش خصوصی در بهره برداری و مدیریت آب

۲۶- گسترش پوشش بیمه های اجتماعی و کاهش تلفات انسانی در اثر حوادث

سند ملی توسعه استان آذربایجان غربی
تجدید نظر شده در زمستان ۱۳۹۱
مصوب شورای برنامه ریزی و توسعه استان

وضعیت استان آذربایجان غربی در ارتباط با سند چشم انداز بلندمدت جمهوری اسلامی ایران

با فرض تحقق هدف‌ها و ویژگیهای مورد نظر سند چشم انداز بلند مدت جمهوری اسلامی ایران برای جامعه مطلوب و تحقق آنها در سراسر پهنه سرزمین و تمام استانهای کشور و با توجه به شرایط استان آذربایجان غربی از حیث پتانسیل‌ها و مسائل خاص آن، ضمن تأکید بر رفع فقر و کاهش بیماری از استان، هدف‌ها و ویژگیهای آن در افق چشم انداز بلند مدت توسعه (سال ۱۴۰۴) بشرح زیر است:

- ۱- استانی با برتری استراتژیکی و ژئواکونومیکی برای هم پیوندی اقتصادی ملی با اقتصاد منطقه ای و جهانی
- ۲- فضایی تجهیز شده با زیرساخت‌های لازم در میان مدت برای نیل به اهداف توسعه در افق چشم انداز
- ۳- ایفای نقش برتر در کریدور شرقی - غربی
- ۴- جامعه ای با سطح درآمد سرانه بالاتر با برخورداری از صنایع با تکنولوژی برتر و ارزش افزوده بالا
- ۵- جامعه ای بهره مند از حداکثر منافع اقتصادی، منابع طبیعی تجدید پذیر و تجدید ناپذیر از جمله دریاچه ارومیه با ملاحظات زیست محیطی
- ۶- استانی برخوردار از نیروی انسانی توسعه یافته با توانایی‌های تخصصی بالا
- ۷- جامعه ای با هم گرایی قوی قومی و علائق محکم ملی و برخوردار از شاخص‌های مطلوب امنیتی و اجتماعی

الف - اصلی‌ترین قابلیت‌های توسعه:

۵- موقعیت مکانی ویژه استان (همجواری با کشورهای عراق، ترکیه و جمهوری آذربایجان، در برگیری مبادی ورود و خروج مرزی (پلدشت، بازرگان، سرو، رازی و پیرانشهر) و بهره مندی از یک منطقه آزاد تجاری صنعتی و یک منطقه ویژه اقتصادی، ۹ گمرک مرزی، ۶ بازارچه مرزی و ۵ مرز رسمی در ۹۶۷ کیلومتر مرز مشترک با سه کشور

۶- بهره‌مندی از منابع غنی آب سطحی (همجواری با ۳ حوضه آبریز ارس، دریاچه ارومیه و زاب) و منابع آب زیرزمینی و امکان استحصال و بهره برداری از آنها برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی، صنعتی و آب شرب با وجود ۲۳ سد احداث شده و ۲ سد در حال احداث در سطح استان با رعایت حق آبه اکوسیستم‌های طبیعی

۷- بهره مندی از معادن فلزی (مس، طلا، تیتان، سرب و روی) و غیر فلزی (سنگهای ساختمانی، آهک، گچ و باریت)، معادن بسیار غنی سنگ های تزئینی از لحاظ تنوع رنگ و ذخایر بالا و منابع موجود در دریاچه ارومیه (سدیم، پتاسیم و منیزیم)

۸- وجود منابع خاک حاصلخیز، اقلیم مناسب و سازگار و نیروی انسانی کارآمد برای توسعه فعالیتهای کشاورزی در زمینه های دامداری، پرورش زنبور عسل، آبیزی پروری، محصولات زراعی صنعتی، پتانسیل ویژه برای تولید و صادرات محصولات باغی (سیب و انگور) و انواع گیاهان زینتی و دارویی

۹- برخورداری از ۶ تالاب ثبت شده بین المللی، زیستگاهها و اکوسیستم های بدیع و تنوع زیستی غنی در سطح استان و در مناطق مرزی از جمله تالاب های بورالان و چشمه ثریا و لزوم حفاظت، توسعه و بهره برداری پایدار از مواهب مذکور

۱۰- عبور تنها راه های ترانزیتی جاده ای و راه آهن کشور به ترکیه و اروپا از استان و استقرار بر روی کریدور شرقی - غربی و مسیر تاریخی تجارت شرق و غرب از جمله راههای معروف اکو و جاده ابریشم

۱۱- وجود مراکز متعدد آموزش عالی و مؤسسات علمی - تحقیقاتی گوناگون (مرکز تحقیقات میکرو الکترونیک، مرکز تحقیقات میکرو ماشین، مرکز تحقیقات نانو فناوری، پژوهشکده زیست فناوری، پژوهشکده آرتمیا و آبریان، پارک علم و فناوری استان، مراکز رشد و شهرک فناوری الکترونیک و صنایع غذایی ارومیه) بعنوان مراکز تولید علم و فناوری

۱۲- نقش محوری صنایع غذایی و تبدیلی استان در کشور و وجود مزیت های منحصر به فرد و رقابتی در زمینه ساخت، تولید و راه اندازی ماشین آلات صنایع غذایی

۱۳- استقرار واحدهای بزرگ صنعتی دارای اهمیت ملی نظیر صنایع فولاد، سیمان، پتروشیمی، تریلی سازی و واکسن سازی در استان.

۱۴- مهیا بودن زمینه های کشت ارگانیک و پروبیوتیک در استان

۱۵- دارا بودن اراضی مرتعی و جنگلی مناسب با قابلیت تولید انواع فرآورده های مرتعی و جنگلی، به ویژه چوب صنعتی (صنوبر)

۱۶- وجود زمینه های مناسب برای ایجاد و توسعه صنایع با تکنولوژی برتر از قبیل میکروماشین، الکترونیک، بیوتکنولوژی و پتروشیمی در استان

۱۷- وجود فرصتهای مناسب برای توسعه فعالیت های بازرگانی خارجی و ترانزیت کالا و صدور خدمات فنی و مهندسی

۱۸- وجود توانمندی قوی در زمینه رشته های صنایع دستی بویژه صنایع چوبی، فرش (برند فرش افشار تکاب و ریز ماهی خوی) و گلیم

۱۹- نقش برجسته استان در زمینه امکان تبادل و صادرات برق و انرژی با کشورهای همجوار

۲۰- توانمندی های فرهنگی، هنری و علمی موثر در تعاملات ملی و فراملی

۲۱- برخورداری از جاذبه های گردشگری گوناگون تاریخی، طبیعی و انسان ساخت با ارزش ملی و فراملی بعنوان یک قطب گردشگری کشور با وجود مزیت های تاریخی و فرهنگی اعم از دو اثر ثبت شده جهانی مجموعه تخت سلیمان و مجموعه قره کلیسا، بالغ بر ۱۴۰۰ اثر ثبت شده ملی، جاذبه های اکوتوریستی (طبیعی، روستایی و عشایری)، گردشگری سلامت و ... مؤثر بر تعاملات در سطح کشور و جهان

۲۲- وجود پیوند محکم و برجسته میان اقوام و ادیان مختلف در استان با توجه به تنوع قومی و مذهبی

۲۳- پتانسیل بسیار مناسب برای توسعه اقتصاد ورزش، نگرش مثبت جامعه به فعالیت های ورزشی، شناخته شدن استان بعنوان پایتخت والیبال و وجود استعداد های ورزشی مدال آور در سطح جهانی

۲۴- وجود مراکز آموزش فنی و حرفه ای بمنظور تربیت نیروی انسانی ماهر و نیمه ماهر

ب - عمده ترین تنگناها و محدودیت های توسعه:

- ۱- ناکافی بودن تاسیسات انتقال آب برای فعالیت های کشاورزی و عدم تکمیل و احداث شبکه های آبیاری و زهکشی
  - ۲- سنتی بودن فعالیتهای کشاورزی، کوچک بودن قطعات زراعی، پایین بودن راندمان آبیاری و ضریب مکانیزاسیون
  - ۳- عدم تناسب زیر ساخت های اقتصادی با الزامات توسعه استان نظیر:
    - عدم تناسب ظرفیت شبکه های حمل و نقل (زمینی، ریلی و هوایی)
    - توسعه نیافتگی خدمات برتر و توزیع نامتوازن خدمات موجود در سطح استان
    - کمبود تاسیسات و تجهیزات گردشگری و مراکز اقامتی
  - ۴- ضعف زیرساخت های سخت افزاری و نرم افزاری (حمل و نقل، درجه بندی و سورتینگ، بسته بندی، بازاریابی و ...)
- برای مصرف داخلی و صادرات محصولات استان

- ۵- عدم کفایت زیربناهای مکمل جهت هدایت و تکمیل زنجیره تولید در بخش صنعت به منظور ایجاد ارزش افزوده بالاتر.
- ۶- عدم وجود بسترهای مناسب جهت تلفیق و هم افزائی مؤلفه های سرمایه اجتماعی برای تسریع در روند توسعه استان.
- ۷- پایین بودن درآمد سرانه
- ۸- بالابودن نرخ بیسوادی در مناطق محروم
- ۹- وابستگی شدید منابع مالی بخش ورزش به درآمدهای عمومی
- ۱۰- ضعف زیرساختها در جذب سرمایه گذاری خارجی در بخش تولیدات صنایع و معادن و کشاورزی و فقدان ساز و کار مناسب جهت هدایت منابع مالی سرریز به سرمایه گذاری در استان
- ۱۱- وابستگی قشر تحصیل کرده دانشگاهی به بخش دولتی در زمینه شغلی
- ۱۲- تاثیرات ناشی از برنامه های توسعه ای کشورهای همسایه با توجه به تحولات در حال وقوع در مناطق شرقی ترکیه و شمال عراق و شتاب گرفتن اقدامات توسعه ای در این مناطق
- ۱۳- ابهامات و موانع موجود در آئین نامه سرمایه گذاری موسسات بیمه و مطابق نبودن آن با نیازهای روز و وجود قوانین و مقررات مانع زای فعالیت

ج - مسائل اساسی استان :

۱. روند رو به خشکی دریاچه اورمیه و تهدیدات ناشی از آن (بیابانی شدن منطقه، بادهای نمکی و شور شدن آب روستاهای پیرامون دریاچه)
۲. آلودگی های ناشی از هجوم ریزگردهای با منشاء داخلی و خارجی بخصوص در مناطق جنوبی استان
۳. تخریب شدید منابع طبیعی و بهره برداری نامناسب و بیش از ظرفیت از مراتع و فرسایش مداوم خاکهای زراعی
۴. پایین بودن بهره وری در بخش های اقتصادی و تولیدی و بالا بودن ضایعات
۵. تکمیل نبودن زنجیره های تولید در بخش معدن و صنایع فرآوری مواد معدنی
۶. قرار گرفتن استان در مسیر ترانزیت قاچاق مواد مخدر و تهدیدات ناشی از مرزی بودن استان

۷. ضعف ساختاری حوزه خدمات در ارائه پشتیبانی هدفمند و برنامه ریزی شده به بخش های صنعت و معدن، کشاورزی و گردشگری

۸. نیاز به توجه جدی به عمران شهری و روستایی در برخی نقاط استان (از جمله بافت های باارزش تاریخی، بافتهای فرسوده شهری، سکونتگاههای غیررسمی، شبکه فاضلاب شهری و روستایی، گازرسانی روستاها و اجرای طرح های هادی روستایی)

۹. اتلاف شدید انرژی در بخش مسکن و ...

۱۰. نرخ بالای بیکاری بویژه در قشر تحصیل کرده

۱۱. ناکافی بودن پوشش برنامه های تلویزیونی در برخی از مناطق استان

۱۲. کمبود فضاهای فرهنگی و هنری متناسب با نیازها و ظرفیت های استانی و کمبود سرمایه برای حفظ و احیای آثار باستانی

۱۳. کمبود فضاهای آموزشی با توجه به سهم بالای مدارس تخریبی و فضاهای نیازمند بهسازی و نوسازی در استان

۱۴. استفاده غیراصولی از منابع آب در بهره برداری های کشاورزی و کاهش منابع ذخایر آبی در سفره های آب زیرزمینی

د - اهداف بلند مدت :

با توجه به قابلیت ها و تنگناها، توسعه استان بر اساس توسعه هماهنگ بخشهای صنعت و معدن، کشاورزی، بازرگانی با لحاظ نمودن اصول توسعه پایدار استوار می باشد. بدین ترتیب اهداف بلند مدت توسعه استان عبارت خواهند بود از :

۱. استفاده بهینه از منابع آبی متناسب با گسترش مراکز زیست و فعالیت

۲. حفاظت و بهره برداری پایدار از عرصه های منابع طبیعی استان (جنگل، مرتع، آب و خاک)

۳. تقویت مناسبات اقتصادی فراملی کشور با بهره گیری بیشتر از موقعیت های جغرافیایی - سیاسی و قابلیت بازرگانی و تبدیل استان به قطب صادراتی منطقه ای

۴. ارتقاء شاخص های توسعه اقتصادی و اجتماعی استان در مقایسه با کشور و جبران شکاف توسعه نیافتگی مناطق مرزی

۵. تبدیل استان به قطب صنایع تبدیلی غذایی با فن آوریهای برتر و قابل رقابت در سطح جهانی و استفاده از تکنولوژی های نو در مورد صنایع آب بر غذایی نظیر کارخانجات قند
۶. توسعه صنایع با فناوری بالا و غیر آلاینده و بهره‌برداری از قابلیت‌های معدنی و صنایع فرآوری معدنی
۷. توسعه صنعت گردشگری متناسب با ظرفیت های طبیعی، تاریخی و فرهنگی استان
۸. تقویت نقش فراملی استان و پذیرش نقش محوری در زمینه مسائل امنیتی و اضطراری با توجه به موقعیت جغرافیایی استان در سطح کشور
۹. افزایش درآمد سرانه و افزایش سهم استان در تولید ناخالص داخلی
۱۰. تقویت و گسترش ظرفیت های زیربنایی جهت تسهیل ارتباط با سایر مناطق در سطح ملی و بین المللی و تامین انرژی با رویکرد بهینه سازی مصرف و بهره برداری از انرژی های نو
۱۱. استفاده بهینه از انرژی در بخش مسکن با رعایت اصول و ضوابط ساختمان سازی و کوشش در جهت استفاده از انرژی های نو
۱۲. ترغیب بخش خصوصی در جهت جذب فارغ التحصیلان دانشگاهی مرتبط با فعالیت واحد
۱۳. ارتقاء سطح خدمات بازرگانی به عنوان مکمل فعالیت‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری.
۱۴. ارتقاء شاخص های توسعه انسانی به ویژه در بخش آموزش و پرورش و توسعه فضاها و زیربنای دانش آموزی (آموزشی، پرورشی و ورزشی) استاندارد و بهسازی و مقاوم سازی فضاهای غیراستاندارد
۱۵. ارتقاء شاخصهای کیفی آموزش عالی استان
۱۶. توسعه و صدور خدمات فنی، مهندسی، تخصصی درمانی و دانش محور
۱۷. تقویت همگرایی قومی در سطوح استانی و ملی
۱۸. ساماندهی فضایی فعالیت‌ها و استقرار جمعیت با رعایت ملاحظات زیست محیطی و ایجاد تعادل در توزیع امکانات و زیربنای اقتصادی در پهنه جغرافیایی استان
۱۹. تلاش در جهت احیاء دریاچه اورمیه با حفظ شرایط اکولوژیکی و زیست محیطی آن
۲۰. ارتقاء نقش فرهنگی، علمی و هنری استان در تعاملات ملی و بین‌المللی و تقویت، تعمیق و ترویج هویت اسلامی-ایرانی در فرایند توسعه استان

۲۱. تامین آرامش اجتماعی و امنیت اقتصادی از طریق توسعه بیمه های زندگی و ارتقاء بهداشت روانی

۲۲. نهادینه سازی بهره وری و افزایش آن در بخش های اقتصادی و عوامل تولید

۲۳. ارتقا نقش ورزش در تامین سلامت جسمی و روحی و تقویت توانمندیهای افراد و گروههای اجتماعی

۲۴. فراهم نمودن زمینه های مشارکت عموم مردم در فرآیند توسعه استان به ویژه زنان و جوانان

هـ - راهبردهای بلند مدت توسعه :

۱- اعمال مدیریت جامع و نظام مند بر حوزه های آبخیز استان

۲- مهار و ذخیره سازی آبهای سطحی و گسترش شبکه های آبیاری و زهکشی و روشهای نوین آبیاری با مشارکت بهره برداران ذینفع

۳- مهار آبهای خروجی و استفاده از آبهای مشترک مرزی

۴- تدوین الگوی کشت

۵- زراعت های استراتژیک (غلات) سالانه و چند ساله، تولید نهال سالم، کنترل باقیمانده کود و سموم و بهینه سازی مصرف نهاده های کشاورزی

۶- اصلاح باغات، کشت محصولات صنعتی کشاورزی، تولید محصولات ارگانیک و پروبیوتیک، توسعه دامپروری صنعتی و آبرزی پروری و جهت گیری به سمت ایجاد زیربناها و تجهیز و نوسازی اراضی در بخش کشاورزی

۷- ایجاد و گسترش واحدهای بزرگ مقیاس صنعتی (فلزی، الکترونیکی، شیمیایی) و معدنی (فرآوری معدنی) با گرایش صنایع صادراتی قابل رقابت در عرصه جهانی با تکیه بر استفاده از فنآوریهای برتر به عنوان صنایع پیشرو و محرک توسعه استان با مشارکت موثر بخشهای دولتی و عمومی غیر دولتی و توسعه صنایع تبدیلی کشاورزی، غذایی، دارویی و نساجی و پوشاک و نیز ایجاد و توسعه واحدهای صنعتی کوچک و متوسط با تأکید برهم پیوندی با صنایع بزرگ و استراتژیک

۸- تهیه نقشه جامع علمی استان با تأکید بر آمایش سرزمین

۹- حمایت معنادار نظام بانکی از سرمایه گذاری بخش خصوصی و تعاونی در استان

- ۱۰- گسترش فعالیت های نوین بازرگانی و فراهم نمودن امکانات و تسهیلات لازم برای توسعه فعالیتهای بازرگانی داخلی و خارجی
- ۱۱- بهره گیری از موقعیت منحصر بفرد مرزی استان با تقویت منطقه آزاد تجاری - صنعتی و منطقه ویژه اقتصادی
- ۱۲- ایجاد زیربنای مناسب و تسهیلات لازم برای سرمایه گذاری بخش خصوصی و تعاونی در زمینه صنعت گردشگری و ارتقا خدمات فرهنگی و هنری
- ۱۳- گسترش ظرفیت های جدید زیربنایی در زمینه شبکه راههای ارتباطی سریع درون استانی، بین منطقه ای و فراملی و ترغیب بخش خصوصی (داخلی و خارجی) به مشارکت در سرمایه گذاری برای توسعه شبکه های حمل و نقل (زمینی و هوایی)
- ۱۴- توسعه فعالیت های هوانوردی و استفاده از ظرفیت فرودگاهی استان برای توسعه پروازهای درون و برون کشوری
- ۱۵- توسعه گازرسانی به شهرها، روستاها و صنایع
- ۱۶- بهسازی و نوسازی بافتهای فرسوده شهری و ساماندهی سکونتگاه های غیررسمی
- ۱۷- توسعه صنعت ساختمان و استفاده از فناوری های نوین
- ۱۸- تقویت کارکردهای شهری (به ویژه شهرهای کوچک) در نواحی شمال و جنوب استان و توسعه مراکز جمعیتی روستایی دارای اولویت
- ۱۹- حفظ و توسعه محدوده های زیست محیطی بویژه دریاچه ارومیه و تثبیت شن های روان و جلوگیری از عوامل بیابانزایی در استان
- ۲۰- اتخاذ شیوه هایی جهت تسریع در انتقال و تامین آب مورد نیاز دریاچه ارومیه
- ۲۱- ارتقاء سطح مدیریت، معرفی و بازاریابی جاذبه های گردشگری استان در ابعاد ملی و فراملی
- ۲۲- توسعه کیفی آموزش عالی استان و رقابتی نمودن فعالیت های آموزشی و پژوهشی در مؤسسات آموزش عالی
- ۲۳- تقویت زمینه های حقوقی و اجرائی در جهت سازماندهی نهادهای غیردولتی و تعاونی های تولیدی و خدماتی و حضور سازمان یافته آنان در مراجع سیاستگذاری و تصمیم گیری استان
- ۲۴- ایجاد و توسعه مراکز پژوهشی، تحقیقاتی و طراحی مهندسی در راستای هم پیوندی بین نیازهای صنعت و نتایج تحقیقات بر اساس محوریت تقاضای صنایع

- ۲۵- واگذاری امور مربوط به تدوین ضوابط و نظارت در زمینه های حرفه ای به نهادهای صنفی و مدنی
- ۲۶- ایجاد ساز و کارهای لازم و حمایت از افزایش بهره وری در بخشهای اقتصادی و عوامل تولید
- ۲۷- گسترش ورزشهای پرورشی، همگانی، تفریحی، قهرمانی و حرفه ای در استان و تقویت نقش استان به عنوان یکی از کانونهای اصلی ورزشی و مرکزیت برگزاری رویدادها در سطوح ملی و فراملی
- ۲۸- اصلاح الگوی مصرف آب در فعالیتهای مختلف اقتصادی و بهره برداری بهینه از منابع آبهای سطحی و زیرزمینی
- ۲۹- ممنوعیت تغییر کاربری و محدودیت بارگذاری صنایع آلاینده و غیر مرتبط در نواحی کشاورزی
- ۳۰- نیاز به سرمایه گذاری دولت در پروژه های توسعه بویژه در بخش های اقتصادی، زیربنایی و اجتماعی بویژه آموزشی در مناطق محروم
- ۳۱- ممارست و استمرار در تحکیم و تقویت همگرایی ملی و قومی در استان
- ۳۲- پرهیز از شکل گیری انحصارات در فعالیتهای اقتصادی
- ۳۳- توسعه آموزش های مهارتی و سوق دادن استان به سمت اقتصاد مردمی
- ۳۴- توسعه سوادآموزی و آموزش بزرگسالان در جمعیت گروه سنی هدف (۴۹-۱۰ ساله) در راستای تحقق اهداف سند EEA و تحول بنیادین در آموزش و پرورش
- ۳۵- ارتقاء سرانه فضاهای آموزشی، پرورشی و ورزشی بر اساس شاخص های استاندارد
- ۳۶- توجه به بیمه های بازرگانی در استان
- ۳۷- تعمیم و گسترش بیمه روستایی و پوشش صد در صد آن از طریق تقویت صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر